

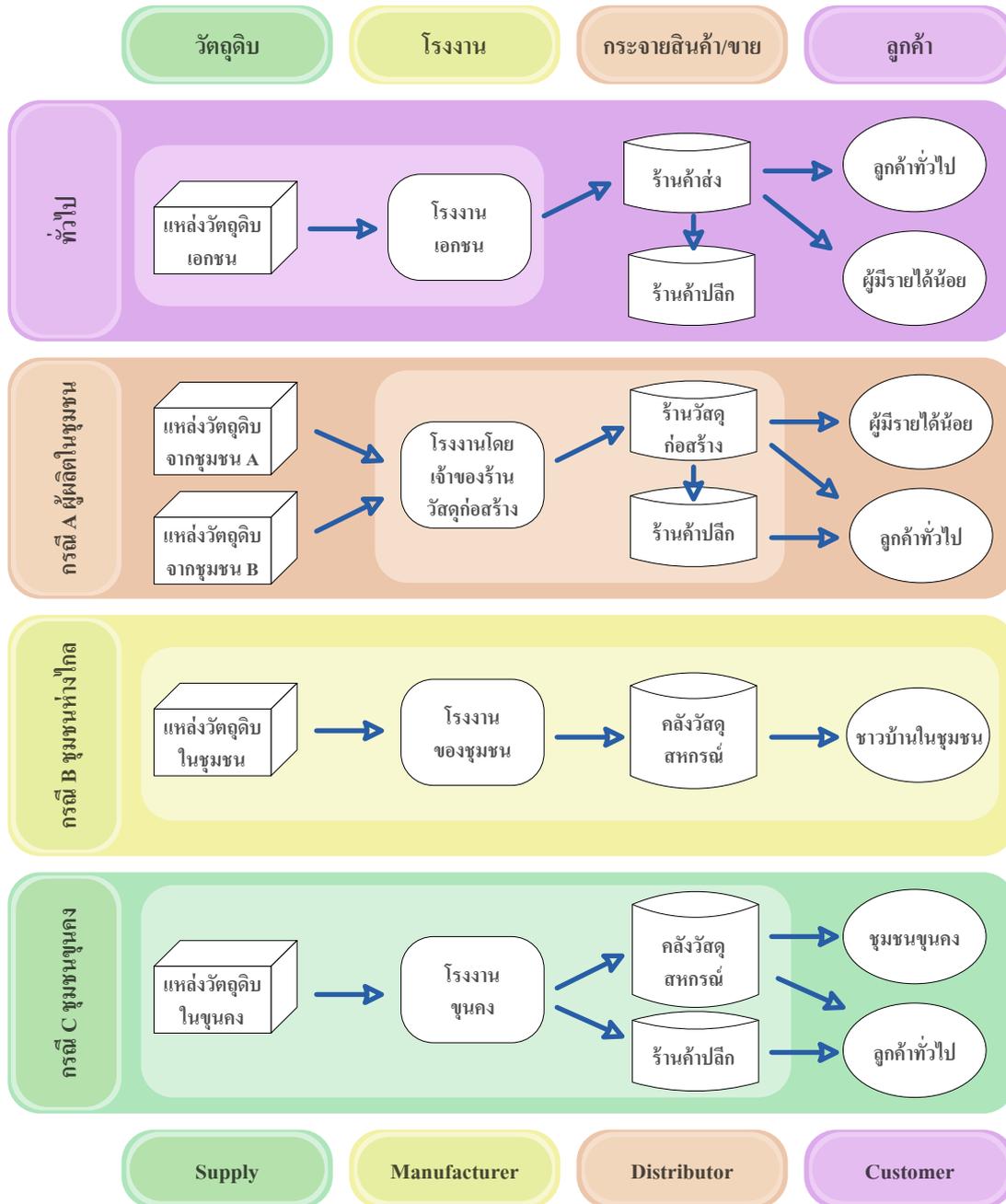
บทที่ 7

การต่อยอดทางธุรกิจและสังคม

7.1. แบบจำลองทางธุรกิจ (Business Model)

การสร้างแบบจำลองทางธุรกิจ เป็นการวิเคราะห์โดยใช้ห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรม วัสดุก่อสร้างขนาดกลางและขนาดเล็ก เป็นแนวทางในการออกแบบ โดยมีวัตถุประสงค์ของแบบจำลองเพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น โดยนำเอาวัตถุดิบเหลือใช้ทางการเกษตร ผสมกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและการพัฒนาทางเทคโนโลยีของงานวิจัย ที่พัฒนาผลิตภัณฑ์ในด้านคุณภาพ ต้นทุน ราคา และเพื่อต่อยอดทางธุรกิจอย่างครบวงจรและนำไปใช้ได้จริง โดยมุ่งตอบสนองความต้องการของชาวบ้านในท้องถิ่นเป็นหลัก เป็นโครงการเพื่อสร้างหรือซ่อมแซมบ้านสำหรับผู้มีรายได้น้อย ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่มีรายได้น้อยที่สุด แต่มีความต้องการซื้อวัสดุเพื่อการก่อสร้างบ้านจำนวนมากที่สุด เป็นกลุ่มที่เปรียบว่าเป็นฐานของความต้องการซื้อวัสดุก่อสร้าง แทนที่จะเป็นหน้าที่ของรัฐบาลหรือองค์กรไม่แสวงหากำไร จุดประสงค์ของโครงการไม่ใช่เพียงแค่ต้องการตอบสนองต่อสาเหตุทางสังคมเท่านั้น แต่จะต้องทำให้มีผลตอบแทนคืนสู่สังคม และเป็นธุรกิจที่อยู่ได้อย่างยั่งยืนอีกด้วย

สำหรับงานวิจัยครั้งนี้จะออกแบบจำลองทางธุรกิจ โดยใช้ห่วงโซ่อุปทาน แสดงได้ดังภาพ



ภาพที่ 7-1 ห่วงโซ่อุปทานของวัสดุก่อสร้าง

จากการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบความแตกต่างในห่วงโซ่อุปทานระหว่างการก่อสร้างบ้านในกรณีแบบต่างๆ ไป ในชุมชนเดิมและในกรณีที่สร้างบ้านโดยใช้วัสดุก่อสร้างขึ้นมาที่พัฒนาขึ้นมาเองในชุมชน สามารถเห็นความแตกต่างได้ดังรูปที่ 7-1 จากรูปจะพบว่าในกรณีเดิมต่างๆ ไปนั้น เมื่อเรามีความต้องการที่จะสร้างบ้านขึ้นมา นั้น วัสดุอุปกรณ์ทั้งหมดจะสามารถจัดหาและจัดซื้อได้ โดยผ่านทางพ่อค้าคนกลาง ซึ่งประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการค้าปลีกและค้าส่ง อุปกรณ์การก่อสร้างตามแหล่งต่างๆ ซึ่งวัสดุส่วนใหญ่จะเป็นวัสดุที่มาจากโรงงานผลิตของเอกชนขนาดใหญ่ที่ทำตลาดอยู่ทั่วไป ซึ่งมีจุดเด่นและข้อดีตรงที่คุณภาพได้มาตรฐานเชื่อถือได้ แต่ข้อเสียก็คือราคา คืออยู่ในระดับช่วงปานกลางถึงสูงทำให้ต้นทุนในด้านวัสดุก่อสร้างในการสร้างบ้านมีราคาสูง เนื่องจากมีต้นทุนค่ากระจายสินค้าและค่าการตลาด เป็นเหตุให้ราคาวัสดุก่อสร้างมีราคาสูงตามระยะทางระหว่างแหล่งผลิตกับแหล่งขายสินค้า จึงไม่สามารถรองรับความต้องการของผู้อยู่อาศัยที่มีรายได้ น้อยได้ ประกอบกับประชากรส่วนใหญ่ในประเทศไทยเป็นผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการเกษตรซึ่งมีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีน้อยอยู่แล้ว ปัจจัยด้านราคาวัสดุก่อสร้างจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการพิจารณาสร้างบ้านของประชาชนทั่วไป

ดังนั้นคณะวิจัย จึงได้ออกแบบจำลองธุรกิจ แบ่งออกเป็น 3 กรณี ได้แก่

7.1.1. กรณี A ผู้ผลิตในชุมชน

เป็นกรณีที่ผู้ขายสินค้าในท้องถิ่นเป็นผู้ผลิตหรือ โรงงานเอง จากตัวอย่างของหมู่บ้านในอำเภอจอมทอง พบว่ามีผู้ประกอบการขายวัสดุก่อสร้างซึ่งเป็นรายใหญ่ในอำเภอ ขยายสายธุรกิจ โดยทำการเปิดโรงงานผลิตวัสดุก่อสร้างเอง โดยเลือกสินค้าหลักที่จำเป็นในการก่อสร้างและมีความเป็นไปได้ในการผลิตเอง ทำให้ต้นทุนและราคาขายวัสดุก่อสร้างในเขตอำเภอจอมทองมีราคาวัสดุก่อสร้างบางรายการถูกกว่าร้านค้าปลีกในอำเภอเมือง กรณีศึกษานี้จึงเป็นกรณีที่น่าสนใจ และสามารถนำมาเป็นแบบอย่างในการพัฒนาต่อยอดทางธุรกิจได้ โดยเสนอแนวคิดให้กับผู้ประกอบการขนาดกลางหรือขนาดย่อมที่สนใจในการขยายธุรกิจ ทำการเป็นโรงงานขนาดเล็กได้เอง โดยมีข้อมูลจากงานวิจัยและการให้คำปรึกษาจากคณะวิจัยหรือจากภาครัฐที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนเรื่องข้อมูลที่เป็นต่างๆ ตั้งแต่การจัดหาวัตถุดิบ โดยใช้วัตถุดิบที่มีจากวัสดุเหลือใช้จากภาคเกษตรและชุมชน กรรมวิธีการผลิตและเทคนิคต่างๆ ที่จำเป็น โดยกรณี A นี้จะส่งผลให้ผู้ขายคือมีต้นทุนสินค้าที่ผลิตเองต่ำกว่าสินค้าที่รับมาจาก โรงงาน และสามารถเพิ่มวัสดุทางเลือกให้แก่ลูกค้า ทั้งกลุ่มผู้มีรายได้น้อย และลูกค้าทั่วไปที่สนใจอีกด้วย

7.1.2. กรณี B ชุมชนห่างไกล

เป็นกรณีของชุมชนที่อยู่ห่างไกลเมือง มีความยากลำบากในการเดินทางเข้ามาซื้อวัสดุในเมือง หรือราคาวัสดุก่อสร้างในแหล่งชุมชนมีราคาสูง จึงเป็นการนำเอาวัสดุเหลือใช้จากภาคเกษตร และชุมชนมาเป็นส่วนผสมกับวัตถุดิบในแหล่งชุมชน และเปิดโรงงานเองในชุมชนซึ่งกรณีนี้เป็นการผลิตเพื่อใช้ในชุมชน โดยมีการบริหารจัดการ โรงงานและสินค้าคงคลังเอง ซึ่งจำเป็นจะต้องมีการสนับสนุนจากงานวิจัย ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง โดยนำความรู้ไปเผยแพร่ตั้งแต่การจัดหาวัตถุดิบ กรรมวิธีการผลิต การบริหารสินค้าคงคลังและการนำไปใช้ประโยชน์ เพื่อให้แบบจำลองธุรกิจกรณีนี้เป็นไปอย่างมีระบบและเกิดประโยชน์ต่อชุมชนนั้นๆ อย่างแท้จริง ซึ่งชุมชนเองจะเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์ในด้านต้นทุนการก่อสร้างบ้านที่ต่ำกว่าซื้อจากพ่อค้าคนกลาง และเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อชุมชนอย่างแท้จริง

7.1.3. กรณี C ชุมชนบ้านขุนคองหลวง

กรณีของชุมชนบ้านขุนคองหลวง ซึ่งเป็นชุมชนต้นแบบของการต่อยอดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ วัสดุทางเลือก โดยที่ชาวบ้านหาวัตถุดิบในชุมชน และมีการรวมตัวจัดตั้งโรงงานผลิตขึ้น โดยขายสินค้าเองให้กับชาวบ้านในชุมชนในราคาที่สมเหตุสมผล และฝากขายสินค้าผ่านร้านค้าปลีกหรือตัวแทนจำหน่ายในท้องที่ เช่น ร้านนพดลพาณิชย์ โดยจำหน่ายสินค้าให้ลูกค้าทั่วไปที่สนใจวัสดุทางเลือก รวมถึงการขายสินค้าจากการสั่งซื้อหน้าโรงงาน กรณีนี้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนอย่างแท้จริง เพราะชาวบ้านเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการดำเนินงานเอง มีผลกำไรจากการขาย และขายสินค้าในราคาต่ำกว่าท้องตลาดให้แก่คนในชุมชนเอง จึงเป็นการพัฒนาต่อยอดทางธุรกิจอย่างครบวงจร เปรียบเสมือนชาวบ้านเป็นเจ้าของกิจการเอง ตั้งแต่กระบวนการจัดหาวัตถุดิบ การผลิต และจำหน่าย ทำให้ชาวบ้านเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์อย่างแท้จริง และมีความเป็นไปได้ในการขยายธุรกิจต่อไปได้ในอนาคต ซึ่งกรณีนี้จะเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์จนครบกระบวนการในห่วงโซ่อุปทาน และจะเป็นการพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

7.2. แผนธุรกิจ (Business Plan)

วัสดุก่อสร้างพื้นดินจากวัสดุเหลือใช้จากภาคเกษตรและชุมชนจากงานวิจัยครั้งนี้ มีผลิตภัณฑ์หลัก 2 ประเภทที่จะนำเสนอเป็นแผนธุรกิจ คือ ผนังไฟเบอร์ซีเมนต์ และกระเบื้องมุงหลังคาใยซีเมนต์ โดยมุ่งเน้นการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้มีรายได้น้อย ให้สามารถมีทางเลือกในการซื้อวัสดุก่อสร้างประเภทหลักๆ และเป็นวัสดุก่อสร้างทางเลือกที่มีมาตรฐานและคุณภาพพอในระดับที่ชาวบ้านสามารถนำไปใช้สร้างและซ่อมแซมบ้าน และสามารถผลิตเพื่อจำหน่ายและสร้างรายได้เพิ่มขึ้น

7.2.1. พันธกิจ

นำของเหลือใช้จากการเกษตรหรือวัสดุเกษตรที่มีอยู่ทั่วไปในชนบท มาผลิตเป็นวัสดุก่อสร้าง อาศัยความรู้และเทคโนโลยีของนักวิจัยในแต่ละสาขา ในการคัดเลือกวัสดุเกษตรที่เหมาะสมมาพัฒนาวัสดุก่อสร้างที่ชาวชนบทสามารถทำได้ด้วยตนเอง เพื่อใช้เองและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน พัฒนาแนวคิดให้มีความยั่งยืน

7.2.2. วัตถุประสงค์

1. การพัฒนาวัสดุก่อสร้างตามแนวความคิดของโครงการฯ
2. ผลิตวัสดุเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาด้านที่อยู่อาศัยให้แก่ชาวบ้านชนบท
3. การทำวัสดุเกษตรและของเหลือใช้มาผลิตเป็นวัสดุก่อสร้าง เพื่อใช้เองและจำหน่ายสร้างรายได้

7.2.3. ความเป็นเจ้าของ

ชุมชน หมู่บ้านขุนกงหลวง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

7.2.4. ผลิตภัณฑ์

- ผลิตภัณฑ์ผนังใยซีเมนต์ เกละ บอร์ด กันความร้อนได้ดีเนื่องจากสะท้อนแสงแดด ไม่ดูดความร้อน เนื่องจากมีส่วนผสมของเส้นใยจากธรรมชาติ

- กระเบื้องมุงหลังคาใยซีเมนต์ เके กันความร้อนได้ดีเนื่องจากสะท้อนแสงแดด ไม่ดูดความร้อน และมีน้ำหนักเบา เนื่องจากมีส่วนผสมของเส้นใยจากธรรมชาติ

7.2.5. ลูกค้าเป้าหมาย

1. ประชาชนผู้มีรายได้อันกลางและผู้มีรายได้น้อยที่มีความต้องการสร้างบ้าน และซ่อมแซมบ้าน
2. ผู้สนใจทั่วไป

7.2.6. ความได้เปรียบในผลิตภัณฑ์

ความได้เปรียบในผลิตภัณฑ์ คือ ต้นทุนที่ต่ำกว่าผลิตภัณฑ์เทียบเคียง เนื่องจากไม่มีภาระเกี่ยวกับค่าขนส่ง และสิ่งอำนวยความสะดวกที่ไม่จำเป็น รวมถึงสามารถหาวัตถุดิบได้จากในชุมชน

ในอนาคตจะมีการพัฒนาเพิ่มสายผลิตภัณฑ์ ให้มีความหลากหลาย และสามารถพัฒนาธุรกิจนอกเหนือจากการตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนและยังสามารถสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนในส่วนของ การขยายตลาดผลิตภัณฑ์ไปสู่ภายนอก แบ่งวิเคราะห์ออกเป็น 2 ประเภท คือ ผนังใยซีเมนต์ และกระเบื้องมุงหลังคาใยซีเมนต์

1. ผลิตภัณฑ์ผนังใยซีเมนต์

เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความต้องการในตลาดและเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพและสามารถแข่งขันได้ เนื่องจากมีความต้องการซื้ออยู่มาก ในขณะที่มีผู้ผลิตเพียงน้อยราย และเป็นผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองความต้องการของผู้ที่ต้องการสร้างบ้านในปัจจุบัน เนื่องจากหากมองในความต้องการที่แท้จริงของคนส่วนใหญ่ โดยเฉพาะชุมชนชนบทแล้ว ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ชาวบ้านแล้วพบว่า ชาวบ้านต้องการบ้านที่มีความทันสมัย เพราะได้รับอิทธิพลจากสื่อโทรทัศน์ และสื่ออื่นๆ ทั่วไป จึงมีความต้องการบ้านในลักษณะที่แตกต่างออกไปจากแบบเดิมๆ ที่มีอยู่ในชุมชน อย่างเช่น การปลูกบ้าน โดยใช้อิฐบล็อก ประกอบกับการนำไม้มาใช้สร้างบ้านในปัจจุบันเป็นไปได้ยากและมีราคาแพง และมีผลต่อปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า ดังนั้นผลิตภัณฑ์ผนังใยซีเมนต์จึงเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นไปได้ในและมีโอกาสทางการตลาดเนื่องจากมีราคาถูกกว่า



ภาพที่ 7-2 การนำแผ่นใยซีเมนต์ไปใช้งาน

จากรูป แสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของแผ่นใยซีเมนต์ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับส่วนต่างๆ ของบ้าน และสามารถออกแบบให้อยู่ในรูปแบบที่ทันสมัยได้ เช่น นำไปประยุกต์เป็นผนังตีซ้อนเกล็ด ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมในปัจจุบัน ทั้งนี้การเลือกวัสดุไปใช้ต้องคำนึงถึงขนาดและความหนาซึ่งจะขึ้นอยู่กับประเภทการใช้งาน เช่น หากนำไปประกอบเป็นผนัง สามารถใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีความหนาตั้งแต่ 8-12 มิลลิเมตร ตัวอย่างตามตาราง

ตารางที่ 7-1 ลักษณะการใช้งาน

ลักษณะการใช้งาน	ความหนา ผนัง KK บอร์ด (มม.)			
	8	10	12	16
ผนังเบาขึ้นห้อง	x	x		
ผนังภายใน โชว์ผิว	x			
ผนังภายนอก บ้านพักอาศัย		x	x	
ผนังตีซ้อนเกล็ด		x		
แผ่นรองวัสดุปูพื้น	x	x		
ฝ้าเพดาน	x	x		
แผ่นรองใต้หลังคา			x	x
ฝ้าระแนง		x		
เชิงชาย				x

2. กระเบื้องหลังคาไฟเบอร์ซีเมนต์

ในปัจจุบันมีการออกแบบรูปทรงเป็นกระเบื้องว่าว เนื่องจากกรรมวิธีผลิตขึ้นรูปง่ายไม่ต้องใช้เครื่องอัดรูป และเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นิยมใช้กันในภาคเหนือ มีลักษณะเด่นคือ มีน้ำหนักเบา ง่ายต่อการใช้งานและขนส่ง โดยอนาคตจะมีการออกแบบรูปทรงเป็นกระเบื้องร่องโบราณ ซึ่งอาจต้องใช้เครื่องจักรในการขึ้นรูปสำเร็จแทนการใช้แรงงานคน แต่ก็จะมีราคาสูงกว่ากระเบื้องว่าว โดยในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์อาจจะเป็นการพัฒนาเพื่อจำหน่ายมากกว่าการผลิตเพื่อใช้งานเองในชุมชน เพราะมีต้นทุนผลิตสูงกว่า แต่เป็นที่ต้องการในตลาด ทั้งนี้ในภาคเหนือ ผู้สนใจปลูกบ้านที่มีความอนุรักษ์นิยม ก็มีความสนใจในรูปแบบของกระเบื้องว่าว เช่นกัน โดยจะสังเกตเห็นได้จาก บ้านพัก รีสอร์ท ต่างๆ นิยมใช้ทั้งกระเบื้องว่าวและกระเบื้องร่องโบราณเพราะเข้ากับรูปแบบสถาปัตยกรรมภาคเหนือมากกว่ากระเบื้องลอน จึงมีความเป็นไปได้ในการผลิตเพื่อจำหน่ายทั้งกระเบื้องหางว่าว และกระเบื้องร่องโบราณ

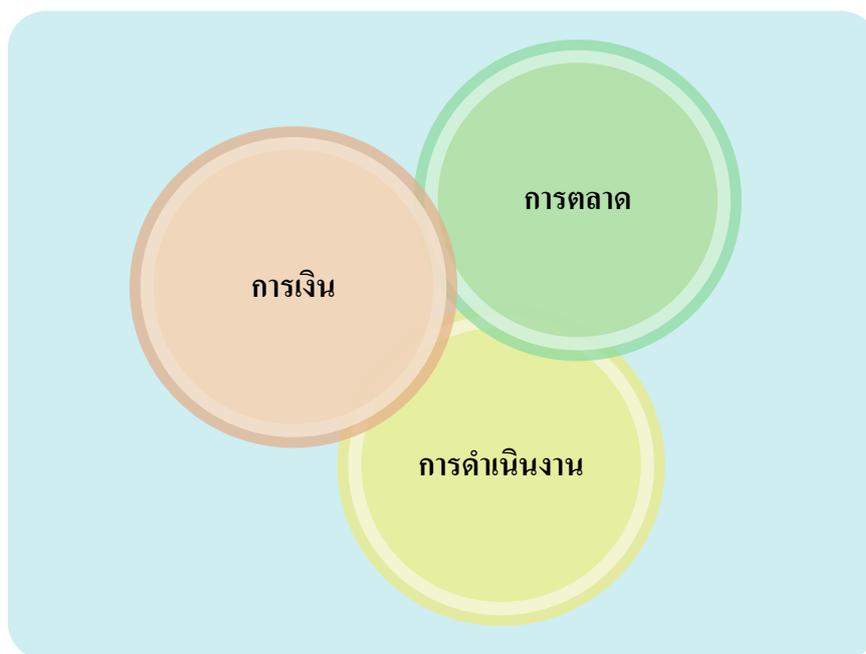


ภาพที่ 7-3 ตัวอย่างบ้านมุงกระเบื้องหางว่าว



ภาพที่ 7-4 ตัวอย่างบ้านมุงกระเบื้องร่องโบราณ

แผนธุรกิจสำหรับวัสดุก่อสร้างในการก่อสร้างบ้านที่อยู่อาศัยนี้สามารถแยกวิเคราะห์ ออกเป็นด้านใหญ่ๆ ได้ 3 ด้านด้วยกัน คือ ด้านดำเนินงาน ด้านการเงินและด้านการตลาด ซึ่งถือเป็น หัวใจสำคัญของการจัดการธุรกิจ



ภาพที่ 7-5 แสดงองค์ประกอบของการจัดการธุรกิจ

7.2.7. การดำเนินงาน (Operation)

เมื่อสามารถกำหนดตลาดเป้าหมายได้แล้ว ก็สามารถกำหนดแผนการดำเนินงานใน รายละเอียดได้ โดยแผนการดำเนินงานประกอบด้วย สถานที่ตั้งโรงงานผลิต ตั้งอยู่ที่หมู่บ้านขุนคอง หลวง ตำบลขุนคอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

โดยมีกระบวนการผลิต ตามเนื้อหาในบทที่ 5 แยกตามประเภทของผลิตภัณฑ์ ซึ่ง นอกเหนือจากเนื้อหากระบวนการผลิตแล้วจะต้องมีการควบคุมคุณภาพตามมาตรฐาน ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ที่เกี่ยวข้องของผลิตภัณฑ์แต่ละประเภท โดยเลือกผลิตภัณฑ์ตัวอย่างแบบ สุ่มตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมวิธีชักตัวอย่างและทดสอบ เช่น การชักตัวอย่างอิฐ ต้องชัก ตัวอย่างไม่น้อยกว่า 10 ก้อน จากจำนวน 250,000 ก้อน (รายละเอียดภาคผนวก ก)

การบริหารบุคลากร เป็นการจัดหาบุคลากรในชุมชน เพื่อก่อให้เกิดรายได้จากการจ้างงาน และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ ซึ่งจะมีผลต่อความภาคภูมิใจในถิ่นที่อยู่ และมีความเต็มใจในการ

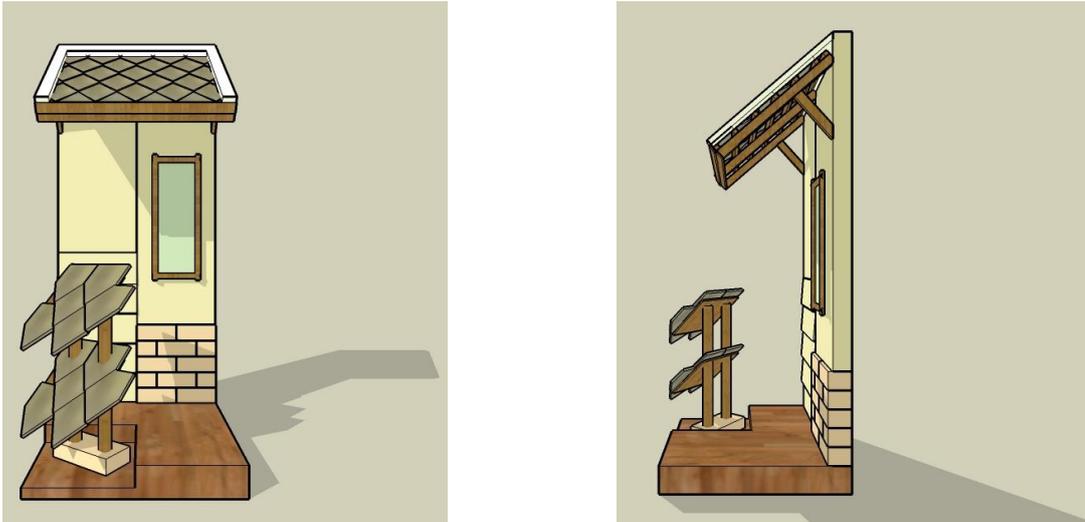
ทำงาน รวมถึงจะไม่มีค่าใช้จ่ายอื่นที่เป็นภาระนอกเหนือจากค่าแรงงาน ซึ่งเป็นผลดีต่อต้นทุนการผลิต จึงเป็นการจ้างงานในท้องถิ่น เพราะ โครงการวิจัยนี้มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาวัสดุก่อสร้างในพื้นที่เพื่อนำมาสร้างและซ่อมแซมที่พักอาศัยของชาวบ้านเป็นหลัก และพัฒนาความเชี่ยวชาญถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนเพื่อการจำหน่ายสร้างรายได้ต่อไปในอนาคต ดังนั้น แรงงานที่นำมาใช้ในทุกระบวนการจึงสรรหาและว่าจ้างจากชาวบ้านในชุมชนนั้น ซึ่งกิจกรรมของโครงการที่ช่วยสร้างงานให้แก่ชุมชน ได้แก่

- การจ้างเหมาจัดหาวัสดุการเกษตร และแปรรูป กระจินยักษ์ (ตัด บดและตาก)
- การจ้างแบบรายวันในการผลิตแผ่นผนัง
- การจ่ายค่าแรงแบบคิดตามจำนวนแผ่นที่ผลิตได้ (ค่าคอมมิชชั่น)

การส่งมอบสินค้าใช้วิธี ให้ลูกค้ามารับสินค้าเองที่โรงงานผลิตเพื่อเป็นการลดต้นทุนการบริหารด้านโลจิสติกส์ และต้นทุนสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น รถยนต์ หรือหากจำเป็นต้องส่งสินค้าให้ลูกค้า อาจจำเป็นต้องมีค่าใช้จ่ายในการขนส่งซึ่งลูกค้าจะเป็นผู้รับผิดชอบค่าขนส่งเอง เป็นต้น

การกระจายสินค้าออกเหนือจากการขายตรงหน้าโรงงานแล้ว จะใช้วิธีการฝากขายผ่านตัวแทนจำหน่ายร้านค้าวัสดุก่อสร้างในท้องถิ่น เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์วัสดุทางเลือก และการขายลักษณะนี้จะเป็นการผลิตตามคำสั่งซื้อ คือ ผลิตเมื่อมีคำสั่งซื้อ เพื่อป้องกันปัญหาการควบคุมปริมาณสินค้าคงเหลือ ในขณะเดียวกันก็มีการบริหารสินค้าคงเหลือในปริมาณที่เหมาะสม (Safety Stock) โดยเริ่มแรกอาจอยู่ในรูปแบบสหกรณ์ เนื่องจากมีความเป็นไปได้ในการจัดตั้ง และง่ายต่อการบริหารและเป็นประโยชน์ต่อชุมชนสูงสุด สรุปลักษณะของการกระจายสินค้า

- ขายตรงหน้าโรงงานผลิต
- ฝากขายร้านค้าวัสดุก่อสร้างท้องถิ่น



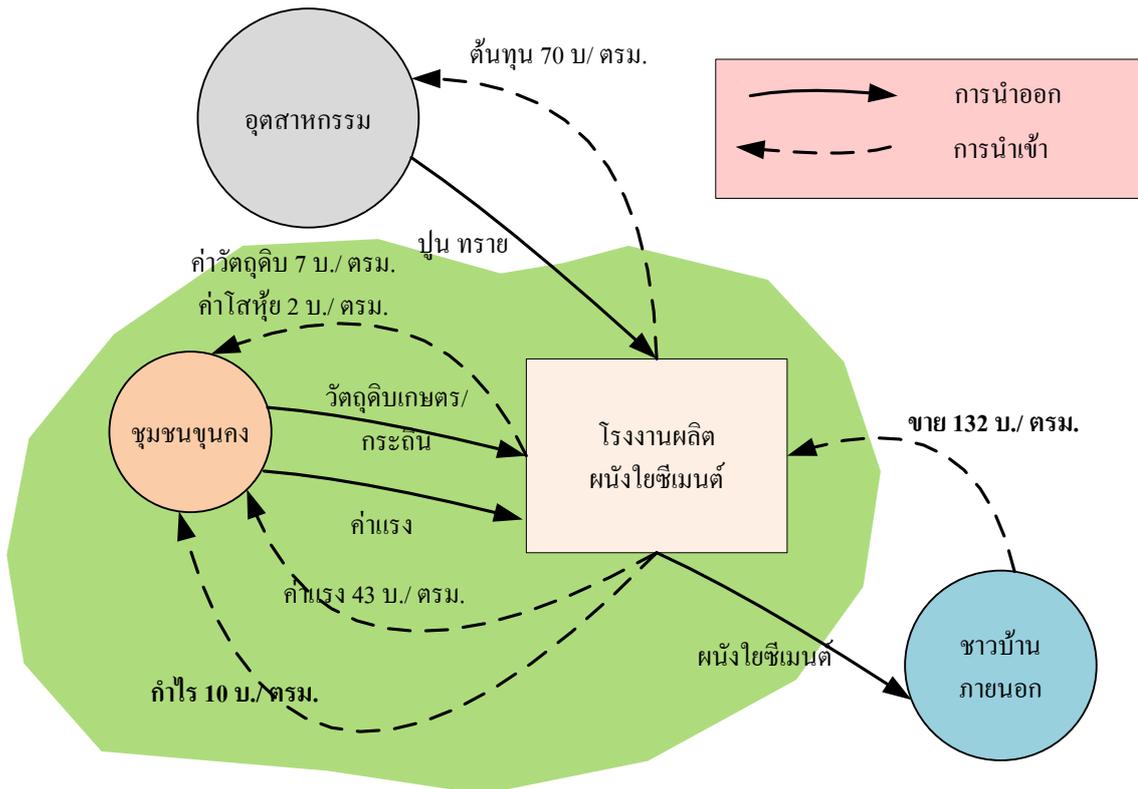
ภาพที่ 7-6 แสดงตัวอย่างแทน โชว์สินค้าที่ฝากขายตามร้านค้าวัสดุก่อสร้าง

จากรูป เป็นตัวอย่างแทน โชว์สินค้า เป็นการออกแบบแทน โชว์ขนาด 1x1 เมตร วางที่ร้าน วัสดุก่อสร้าง โดยนำเสนอเรื่องราวความเป็นมาและเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ และมีเอกสาร ประกอบเพื่ออธิบายคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ สถานที่ผลิตและข้อมูลอื่นๆที่จำเป็น เช่น ขนาด ราคา และวิธีการสั่งซื้อ โดยในระยะที่เริ่มวางจำหน่าย จะเริ่มจากการฝากจำหน่ายที่ ร้าน นพดลพาณิชย์ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นแห่งแรก เนื่องจากเจ้าของกิจการมีความสนใจในผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและ ต้องการสนับสนุนให้ชุมชนมีรายได้ได้อย่างยั่งยืนอีกด้วย จึงถือเป็นการทำตลาดโดยไม่มีต้นทุน ค่าใช้จ่ายที่สูงเกินไป โดยร้านค้าจะได้ผลตอบแทนจากการฝากขายโดยการบวกราคาขายเพิ่มจาก ต้นทุนที่โรงงานส่งให้ในอัตราที่เหมาะสม

ส่วนด้านศักยภาพและความสามารถในการผลิตนั้นจะมีจุดเด่นตรงที่การผลิตเองภายใน ชุมชนจะมีความยืดหยุ่นสูง รูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่ผลิตสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความต้องการ ที่สำคัญคือ รอบเวลาในการผลิตซึ่งจะช้ากว่าการผลิตของโรงงานเอกชนที่ทำการผลิตเชิงพาณิชย์ แบบเน้นปริมาณ (Mass Production) ที่มีรูปแบบลักษณะสินค้าตายตัวและต้นทุนวัตถุดิบต่อชิ้นจะ ต่ำ แต่จุดด้อยซึ่งจะส่งผลให้ระยะเวลาการก่อสร้างบ้านล่าช้าหากขาดการวางแผนที่รัดกุม

7.2.8. แผนการเงิน (Financial)

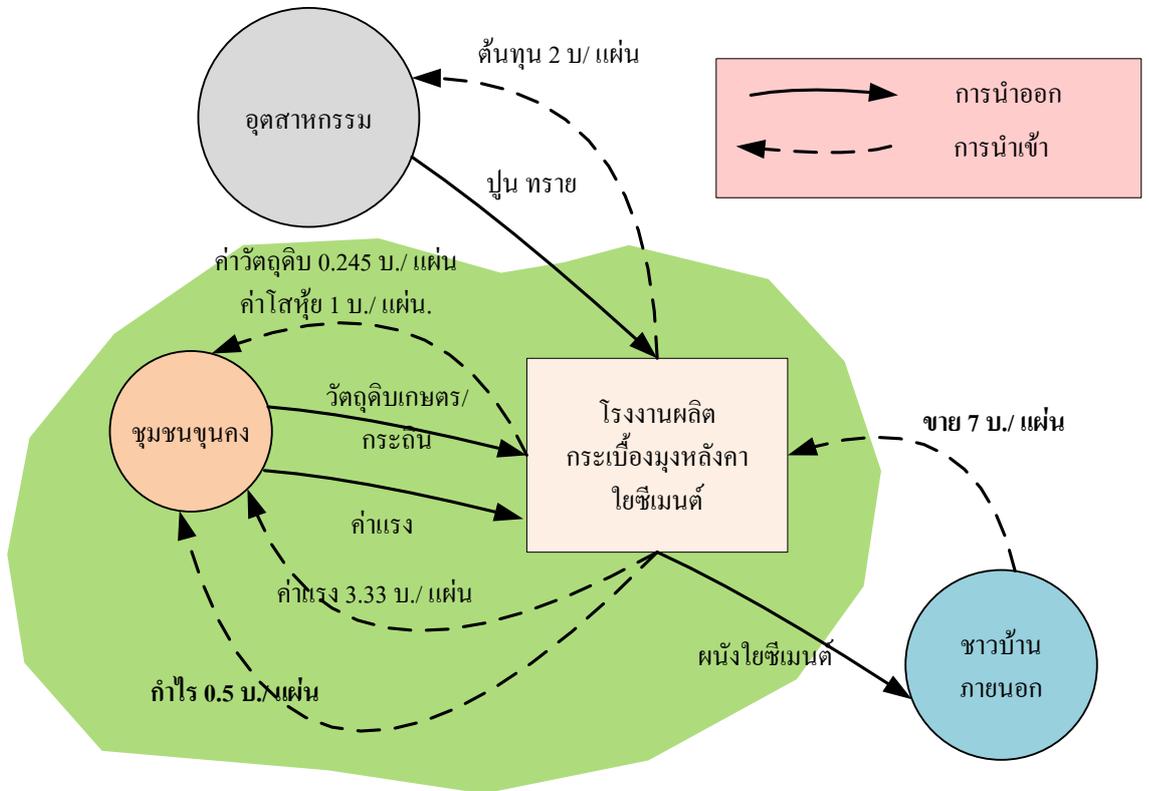
ผนังไฮซีเมนต์



ภาพที่ 7-7 แสดงการหมุนเวียนของรายได้ของผลิตภัณฑ์ผนังไฮซีเมนต์

อย่างผลิตภัณฑ์ไฮซีเมนต์ ซึ่งมีราคาขายผลิตภัณฑ์อยู่ที่ประมาณ 132 บาท/ตารางเมตร โดยมีราคาสูงกว่าผลิตภัณฑ์ในท้องตลาด 30-60 บาท/ ตารางเมตร เพราะมีต้นทุนของผลิตภัณฑ์อยู่ที่ประมาณ 122 บาท/ตารางเมตร ซึ่งจะแยกเป็นค่าใช้จ่ายที่ออกจากชุมชนไปสู่โรงงานอุตสาหกรรมในรูปของวัสดุคิบ ได้แก่ ปูนซีเมนต์ ทรายละเอียด แคลเซียมคลอไรด์ น้ำมันทาแบบ รวมประมาณ 70 บาท ส่วนที่เหลือเป็นกำไรจากการขายผลิตภัณฑ์จะเป็นรายได้ที่กลับมาสู่ชุมชน ได้แก่ ค่าจัดหาวัสดุคิบ ค่าแรง ค่าไสหุ้ย และกำไรจากการขาย เป็นกำไรสะสมเพื่อการบริหารและการขยายธุรกิจในอนาคต

กระเบื้องมุงหลังคาใยซีเมนต์



ภาพที่ 7-8 แสดงการหมุนเวียนของรายได้ของกระเบื้องมุงหลังคาใยซีเมนต์

ตัวอย่างกระเบื้องใยซีเมนต์ ซึ่งมีราคาขายผลิตภัณฑ์อยู่ที่ประมาณแผ่นละ 7 บาท โดยมีราคาถูกกว่าผลิตภัณฑ์ในท้องตลาดประมาณ 1 บาท มีต้นทุนของผลิตภัณฑ์อยู่ที่ประมาณแผ่นละ 6.5 บาท ซึ่งจะแยกเป็นค่าใช้จ่ายที่ออกจากชุมชนไปสู่โรงงานอุตสาหกรรมในรูปของวัสดุ ได้แก่ ปูนซีเมนต์ ทรายละเอียด แคลเซียมคลอไรด์ น้ำมันทาแบบ รวมประมาณ 2.8 บาท ส่วนที่เหลือเป็นกำไรจากการขายผลิตภัณฑ์จะเป็นรายได้ที่กลับมาสู่ชุมชน ได้แก่ ค่าจัดหาวัสดุ ค่าแรง ค่าโซหุ้ย และกำไรจากการขาย จากการคำนวณต้นทุนนี้เป็นการคำนวณจากกำลังการผลิต จำนวน 150-180 ต่อวัน ซึ่งหากเพิ่มอัตราการผลิตเป็นวันละ 200 แผ่นต่อวัน จะทำให้ต้นทุนต่อแผ่นลดลงอีกประมาณ แผ่นละ 20-50 สตางค์

โดยการผลิตทั้ง 2 ผลิตภัณฑ์ จะอยู่ในรูปของการจ้างงานในชุมชนในด้านการผลิต การเก็บเกี่ยวและแปรรูปวัสดุ ซึ่งจะส่งเสริมให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้นและยังช่วยกำจัดวัชพืชในท้องถิ่นอีก

ด้วย ในส่วนด้านการบริหารจัดการในกรณีที่เราทำการผลิตและนำเอาวัสดุก่อสร้างทางเลือกที่พัฒนาขึ้นมาใช้ในการก่อสร้างบ้านที่อยู่อาศัย จะทำให้โครงสร้างของต้นทุนโดยรวมในการก่อสร้างเกิดความเปลี่ยนแปลง คือ โครงสร้างทางด้านต้นทุนเกี่ยวกับวัสดุก่อสร้างซึ่งเดิมอาศัยการจัดซื้อจากภาคเอกชนเพียงอย่างเดียวจะลดลงเพราะไม่มีต้นทุนกระจายสินค้าเข้ามาเกี่ยวข้อง และยังมีต้นทุนวัตถุดิบที่ถูกลงเพราะเป็นการนำเอาของเหลือใช้ วัสดุทางการเกษตรมาเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์

7.2.9. การวิเคราะห์ด้านการตลาด (Marketing)

ในส่วนนี้ จะแสดงถึงสภาพแวดล้อมที่สินค้า และองค์กรจะวางตำแหน่งผลิตภัณฑ์ สิ่งที่จะต้องทำ คือ การตรวจสอบตลาดอย่างละเอียด เพื่อหาข้อมูลมาวิเคราะห์ส่วนผสมทางการตลาด (Marketing Mix) และหากกลยุทธ์การเข้าถึงตลาดที่ได้ตั้งเป้าไว้ ทั้งหมดนี้ก็เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ชุมชน รวมถึงนักลงทุน หรือสถาบันการเงิน

- ผลิตภัณฑ์ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของผู้ที่ต้องการสร้างหรือซ่อมแซมบ้าน จากวัสดุเหลือใช้และวัสดุการเกษตรในชุมชน
- การตลาด ใช้การขยายสู่ชุมชนในหมู่บ้านและผู้มีรายได้น้อย โดยทางที่จะสร้างสัมพันธ์กับชุมชนท้องถิ่น ได้ดีที่สุดคือ ผ่านการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ปากต่อปากเป็นเครื่องมือกระจายข่าวสารที่สำคัญที่สุดอันหนึ่ง ที่ได้พิสูจน์แล้วว่าประสบความสำเร็จในการขยายโครงการนี้ออกไปได้ คนในชุมชนมักมีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นเกี่ยวโยงกันไปมา ซึ่งเน้นย้ำความสำคัญของทุนทางสังคม
- การจัดจำหน่าย อำนาจในการต่อรองและความเป็นผู้นำในจะตลาดมีบทบาทสำคัญในเครือข่ายชุมชนตามแบบจำลองห่วงโซ่อุปทานที่นำเสนอในเนื้อหาส่วนแรกของบทนี้ รวมถึงการกำหนดราคาและการเลือกของผู้จัดจำหน่าย โดยการใช้วิธีการจัดจำหน่ายผ่านร้านค้าปลีก จะมีส่วนต่างของราคาเพิ่มขึ้นตามการต่อรอง
- ราคาจะอยู่ในราคาที่สมเหตุสมผล ไม่ส่งผลกระทบต่อภาพรวม และมีราคาต่ำกว่าท้องตลาด โดยราคากระเบื้องว่าวอยู่ที่ราคา 6-7 บาทขึ้นอยู่กับปริมาณสั่งซื้อ โดยราคาในท้องตลาดอยู่ที่ แผ่นละ 8 บาท ส่วนราคาผนังใยซีเมนต์รายละเอียดตามตาราง

ตารางที่ 7-2 ตารางเปรียบเทียบราคาผนังซีเมนต์

ขนาด	ราคาขาย ต่อ ตารางเมตร		
	KK บอร์ด(ขุนคง)	Smart บอร์ด	Viva บอร์ด
8 มิลลิเมตร	N/A	127	147
10 มิลลิเมตร	132	196	166
12 มิลลิเมตร	150	234	194

การบริหารความเสี่ยง ใ้ยุทธศาสตร์การเติบโตอย่างยั่งยืนจากการเสนอบริการครบวงจร สำหรับการสร้างที่อยู่อาศัย โดยความช่วยเหลือของคนในชุมชนเองซึ่งจะเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของชุมชนคือด้วยไม่ได้แค่เพียงสร้างบ้านให้ตัวเองได้ แต่ยังได้ทักษะใหม่ๆ อีกด้วย

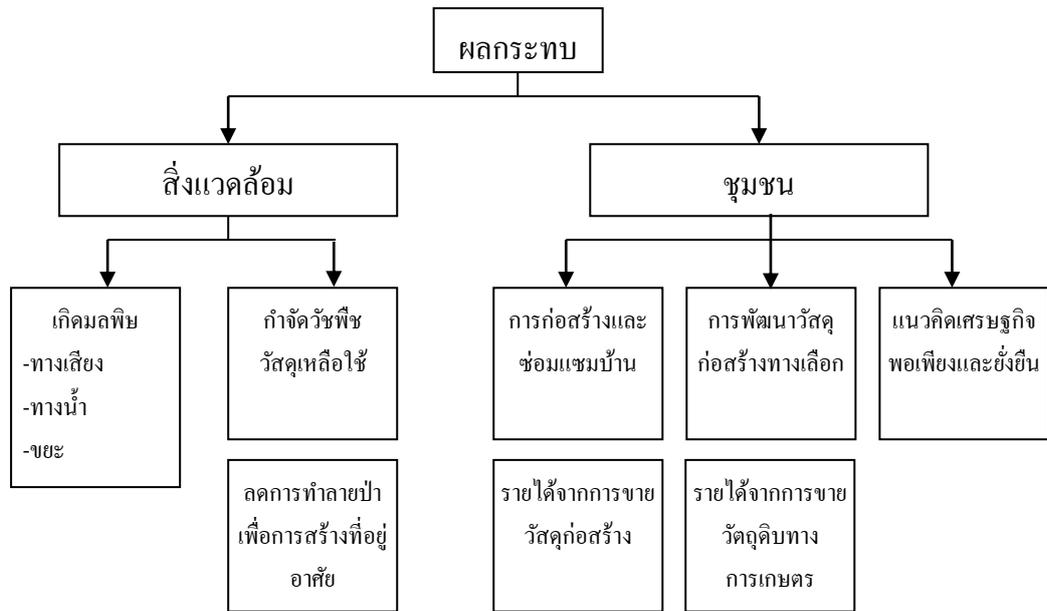
แนวคิดของงานวิจัยนี้ ได้มุ่งเน้นการพัฒนาทางเลือกในการรองรับความต้องการในการสร้างที่อยู่อาศัยโดยสนับสนุนและวิจัยในการพัฒนาผลิตภัณฑ์วัสดุก่อสร้างจากวัตถุดิบทางการเกษตรในชุมชนท้องถิ่น เพื่อลดเพดานความแตกต่างระหว่างราคาและคุณภาพของวัสดุก่อสร้างที่จะนำมาใช้งานในการก่อสร้างบ้าน โดยผลดีนอกจากจะได้รับทางตรงจากราคาวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างที่ลดลงแล้ว ยังสามารถสนับสนุนต่อยอดให้เกิดเป็นธุรกิจสร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างยั่งยืนอีกด้วย ผลการเปลี่ยนแปลงจากการนำแนวคิดตามงานวิจัยมาปรับใช้งานให้เกิดขึ้นจริงในชุมชนจะทำให้รูปแบบห่วงโซ่อุปทาน เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นดังรูปที่ 7.1 ซึ่งจะพบว่าชุมชนจะสามารถเข้าไปสร้างรายได้จากทั้งการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ซึ่งทำการผลิตและพัฒนาขึ้นมา และยังสามารถจำหน่ายวัตถุดิบขั้นต้นในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ในชุมชน ให้แก่ โรงงานแปรรูปของเอกชนได้อีกด้วย

ตารางที่ 7-3 การวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของการผลิตวัสดุก่อสร้างโดยชุมชน

จุดแข็ง	จุดอ่อน
<ul style="list-style-type: none"> - ผลิตภัณฑ์และการผลิตมีความยืดหยุ่นสูง - ต้นทุนด้านวัตถุดิบต่ำ - ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของผู้ที่ต้องการสร้างที่อยู่อาศัยหรือซ่อมแซมในชุมชน - ตอบแทนรายได้ให้แก่ชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> - รอบเวลาการผลิตนาน - กำลังการผลิตน้อย เนื่องจากต้องใช้แรงงานคนเป็นหลัก
โอกาส	อุปสรรค
<ul style="list-style-type: none"> - เป็นทางเลือกสำหรับผู้สนใจทั่วไป - มีโอกาสในการขยายและพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อการค้าและการส่งออกเนื่องจากมีช่องว่างทางการตลาดสูง 	<ul style="list-style-type: none"> - การขยายโรงงานเป็นไปได้ยากเนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องพื้นที่และเงินลงทุน

7.3. การวิเคราะห์ด้านผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และชุมชน

จากการศึกษาพบว่าแนวคิดในการสนับสนุนให้เกิดการผลิตวัสดุก่อสร้างโดยการนำวัสดุคิบททางการเกษตรในชุมชนมาใช้จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ



ภาพที่ 7-9 ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน

จากรูป แสดงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชน ทั้งในผลเรื่องการสร้างและซ่อมแซมบ้าน ในด้านการสร้างรายได้, การพัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาเกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตวัสดุก่อสร้างทางเลือก, แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและความยั่งยืน ส่วนผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม คือ การก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมใน 3 รูปแบบ คือ มลพิษทางน้ำที่เหลือทิ้งจากกระบวนการผลิต เช่น กระบวนการหมักและบ่มวัสดุคิบท, มลพิษทางเสียงที่เกิดจากกระบวนการจัดเตรียมวัสดุคิบท เช่น การบดเศษไม้ และมลพิษที่เป็นขยะเหลือจากกระบวนการแปรรูป ไม้แก่ เศษไม้, ชิ้นงานที่เสียระหว่างขั้นตอนการผลิต ฯลฯ และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในเชิงบวกคือ ช่วยในการกำจัดวัชพืชหรือของเหลือใช้จากภาคเกษตรและชุมชน และยังมีผลกระทบทางอ้อมคือ เป็นการลดปัญหาตัดไม้ทำลายป่าเพื่อสร้างที่อยู่อาศัย โดยจากผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบสามารถสรุปได้ตามตารางที่ 7-4

ตารางที่ 7-4 สรุปผลกระทบที่เกิดต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมจากการผลิตวัสดุก่อสร้างทางเลือก

ผลต่อชุมชน และสิ่งแวดล้อม	ผลกระทบ	ระดับ ผลกระทบ	ลักษณะ	แนวทางการจัดการ
มลพิษ มลพิษทางน้ำ	เชิงลบ	ปานกลาง - น้อย	น้ำเสียจากกระบวนการ การบ่ม และหมักวัตถุดิบ ซึ่งมีความเป็นเบสสูง แต่ เทียบเท่าน้ำเสียจากการ ชำระล้าง	จัดบริเวณบำบัดก่อน ทิ้ง หรือบริเวณพักน้ำ ก่อนทิ้งเพื่อลดระดับ ความเป็นมลพิษก่อน ทิ้ง หรือจัดหาแนวทาง นำน้ำกลับมาใช้ใหม่
มลพิษทาง เสียง	เชิงลบ	น้อยมาก	เสียงจากกระบวนการ โม่, ปั่น, บดวัตถุดิบ	เลือกที่ตั้งโรงงานให้ อยู่ห่างจากชุมชนที่มี บ้านคนอาศัย
มลพิษจากขยะ	เชิงลบ	น้อย	เศษวัสดุเหลือทิ้งจาก กระบวนการผลิต เช่น เศษเปลือกไม้ ซึ่งส่วน ใหญ่เป็นวัสดุที่ย่อยสลาย เองได้ตามธรรมชาติ	จัดบริเวณที่ทิ้งเพื่อให้ ย่อยสลายตาม ธรรมชาติ
กำจัดวัชพืช ของเหลือใช้	เชิงบวก	ดี	ช่วยกำจัดวัชพืช ของเหลือ ใช้และเพิ่มมูลค่า	คัดสรรวัตถุดิบก่อน นำไปใช้และวาง แผนการจัดการที่ดี
รายได้ของ ชุมชน	เชิงบวก	ดี - ปาน กลาง	รายได้จากการขายวัตถุดิบ ขั้นต้นและผลิตภัณฑ์ที่ แปรรูปเป็นวัสดุก่อสร้าง แล้ว	-
การพัฒนาองค์ ความรู้	เชิงบวก	ดี - ปาน กลาง	เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ ในชุมชนเรื่องการก่อสร้าง	-

7.4. การจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน

7.4.1. ข้อมูลทั่วไปของวิสาหกิจชุมชน

ความหมาย

วิสาหกิจชุมชน (SMCE หรือ small and micro community enterprise) หมายถึง กิจการของชุมชน เกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดย คณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกัน ประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะ เป็นนิติบุคคลในรูปแบบใด หรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพา ตนเอง ของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน ความหมายของวิสาหกิจชุมชนโดยสรุป คือ การประกอบการเพื่อการจัดการ "ทุนของชุมชน" อย่างสร้างสรรค์ เพื่อการพึ่งตนเอง "ทุนของชุมชน" ไม่ได้หมายถึงแต่เพียงเงิน แต่รวมถึงทรัพยากร ผลผลิต ความรู้ ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม (กฎเกณฑ์ทางสังคมที่ร้อยรัดผู้คนให้อยู่ร่วมกันเป็นชุมชน เป็นพี่เป็นน้องไว้ใจกัน)

ลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชน

- 1) ชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการ
- 2) ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน โดยใช้วัตถุดิบ ทรัพยากร ทุน แรงงาน ในชุมชน เป็นหลัก
- 3) ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน
- 4) เป็นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานภูมิปัญญาสากล
- 5) มีการดำเนินการแบบบูรณาการ เชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ
- 6) มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ
- 7) มีการพึ่งพาตนเองของครอบครัวและชุมชนเป็นเป้าหมาย

เครือข่าย

เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน หมายถึง คณะบุคคลที่รวมตัวกัน โดยมีวัตถุประสงค์ในการทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงาน ของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ความเป็นมา ในชุมชนมีการรวมตัวกัน เพื่อประกอบธุรกิจในระดับรากหญ้าอยู่มากมาย ซึ่งเป็นธุรกิจที่ยังมีขนาดไม่ถึงวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) หรือสหกรณ์ แต่เป็นธุรกิจที่สามารถช่วยเหลือเศรษฐกิจของประเทศได้ในระดับหนึ่ง ธุรกิจ ในระดับนี้ยังมีปัญหาที่ประสบอยู่ คือ

1. ไม่เป็นที่ยอมรับของหน่วยงานรัฐหรือเอกชนอื่นๆ เนื่องจากไม่มีกฎหมายรองรับ
2. การสนับสนุนจากภาครัฐไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริงเนื่องจากข้อมูลกลุ่มเป้าหมายและความต้องการไม่ชัดเจน รัฐบาลจึงกำหนดให้มีการออกกฎหมายรองรับการประกอบการ การเสนอร่าง พ.ร.บ. 17 กรกฎาคม 2544 คณะรัฐมนตรีอนุมัติหลักการร่างพ.ร.บ.ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เสนอส่งให้ คณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา 24 กรกฎาคม 2546 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์นำร่างพ.ร.บ. ที่ปรับแก้ไขเสนอ ครม. อีกครั้ง ครม.อนุมัติร่าง พ.ร.บ. และส่งให้คณะกรรมการกฤษฎีกา ตรวจพิจารณา รายละเอียด 30 กันยายน 2546 ครม.พิจารณาให้ความเห็นชอบร่าง พ.ร.บ.ที่ คณะกรรมการกฤษฎีกาปรับปรุงแก้ไขนำเสนอคณะกรรมการพิจารณา กลั่นกรองงาน 30 ตุลาคม 2546 คณะอนุกรรมการพิจารณา กลั่นกรองงานให้ความเห็นชอบ 3 พฤศจิกายน 2546คณะกรรมการประสานงานพรรคร่วม รัฐบาล สภาผู้แทนราษฎรให้ความเห็นชอบ ร่างพระราชบัญญัติ ให้นำเสนอ สภาผู้แทนราษฎร ในวันพุธที่ 12 พฤศจิกายน 2546

หลักการ

หลักการ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง ซึ่งจำนวนหนึ่ง อยู่ในระดับที่ไม่พร้อมจะเข้ามาแข่งขันทางการค้า ให้ได้รับการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการ และพัฒนารูปแบบ ของวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถพัฒนาไปสู่การเป็นผู้ประกอบการของหน่วยธุรกิจ ที่สูงขึ้น การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กฎหมายกำหนดให้มีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนอย่างครบวงจร

1. ระดับปฐมภูมิ ส่งเสริมการจัดตั้ง การให้ความรู้ การศึกษาวิจัย ในการนำทุนชุมชนมาใช้เหมาะสม การร่วมมือ กันในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และพึ่งตนเองได้
2. ระดับสูงขึ้น ส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การรักษาคุณภาพ การศึกษาวิจัย เทคโนโลยีและการตลาด การสร้างความเชื่อถือทางธุรกิจ และความปลอดภัยแก่ผู้บริโภค การประสานงานแหล่งเงินทุน เพื่อให้สามารถเป็นผู้ประกอบการหรือพัฒนาไปสู่การประกอบธุรกิจขนาดย่อม และขนาดกลาง ต่อไป
3. การส่งเสริมเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน รัฐจะให้การสนับสนุนการจัดตั้งการประกอบการ การตลาด ความสัมพันธ์และความร่วมมือกันระหว่างเครือข่ายหรือภาคธุรกิจหรืออุตสาหกรรมอื่น เพื่อขยายและสร้างความมั่นคง ให้แก่กิจการวิสาหกิจชุมชน <http://cddweb.cdd.go.th/cdregion03/cdr03/Smcee.htm>

วัตถุประสงค์

การจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้เป็นองค์กรรองรับในการดำเนินงานของชุมชน ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีผู้รับผิดชอบบริหาร มีการจัดองค์กรและระบบงาน จะทำให้สามารถขอรับการสนับสนุนเงินทุนจากแหล่งต่างๆ ได้ วิสาหกิจชุมชน ตามแนวทางของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นวิสาหกิจชุมชนระดับตำบล ที่เกิดขึ้นตาม โครงการเพิ่มศักยภาพการผลิตของชุมชนตำบลนำร่องและตำบลหลัก

คุณสมบัติของวิสาหกิจชุมชน

- เป็นวิสาหกิจชุมชนระดับตำบล ภายใต้การส่งเสริมของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล
- สมาชิกประกอบด้วยเกษตรกรผู้มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในตำบลนั้น
- สมาชิกเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการ มีการลงทุนร่วมกัน
- มีความพร้อมในด้านบุคลากร การบริหารจัดการ มีการจัดทำบัญชี มีการกำหนดกติกา ระเบียบหรือแนวทางปฏิบัติของกลุ่ม
- พร้อมที่จะจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน เมื่อมีกฎหมายเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนถือใช้

7.4.2. การจัดตั้งสหกรณ์วัสดุทางเลือกหมู่บ้านขุนคองหลวง

ในการจัดตั้งสหกรณ์จำเป็นต้องมีการร่วมมือกันของชุมชนและความพร้อมของสถานที่และอุปกรณ์ในการดำเนินงาน โดยในหมู่บ้านขุนคองหลวงได้มีความพร้อมทางด้านต่างๆ อยู่แล้ว โดยมีรายละเอียด

โรงงาน

บ้านขุนคองหลวงมีโรงงานที่พร้อมและแรงงานที่มีสามารถอยู่แล้ว ซึ่งสามารถสร้างเป็นหมู่บ้านตัวอย่างสำหรับการพึ่งพาตนเองด้านวัสดุได้ โดยจำเป็นต้องมีความร่วมมือของชาวบ้านให้เกิดความต่อเนื่องของงานเท่านั้นเอง ดังนั้นในส่วนของโรงงานจึงมีความพร้อมสำหรับเป็นโรงงานของสหกรณ์ หรือเป็นเหมือนที่ฝึกหัดอาชีพเพิ่มเติมได้อีก



ภาพที่ 7-10 ภาพโรงงานที่จัดตั้งในหมู่บ้านขุนคองหลวง

การมีส่วนร่วมของชุมชน

ในการทำประชาคมกับชาวบ้านขุนคหวางได้มีการอธิบายถึงหลักการ วัตถุประสงค์ และขั้นตอนการทำงานของโครงการโดยผู้ทำการวิจัย กล่าวคือการทดลอง ผลิตวัสดุก่อสร้างของโครงการเคหะชนบทแบบบูรณาการเพื่อการพึ่งพาตนเองฯ เป็นการ นำเศษวัสดุที่เหลือใช้จากการเกษตร หรือวัชพืช เช่น ไมยราพยักษ์ มาเพิ่มมูลค่าแทนการนำ เศษวัสดุที่เหลือใช้จากการเกษตรหรือวัชพืชไปกำจัดทำลายอย่างไร้ประโยชน์



ภาพที่ 7-11 ความสนใจเข้าร่วมทำประชาคมของชาวบ้านขุนคหวาง

นอกจากจะสามารถผลิตวัสดุก่อสร้างเพื่อใช้ได้เองในต้นทุนต่ำแล้ว ยังสามารถ ผลิตวัสดุก่อสร้างเพื่อขายสร้างรายได้ให้กับชาวบ้าน และยังก่อให้เกิดทีมช่างก่อสร้างที่มี ความเชี่ยวชาญในการใช้วัสดุก่อสร้างที่ผลิตขึ้นเองโดยเฉพาะ เพื่อรับงานก่อสร้างบ้าน สำหรับผู้ที่มีความต้องการบ้านแต่มีรายได้ต่ำในท้องถิ่นด้วย ก่อให้เกิดความร่วมมือของ คนในชุมชน และก่อตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนที่มีการจัดการ โดยชุมชนและชุมชนเป็นผู้ได้รับ ประโยชน์สูงสุด

จากนั้นผู้ทำการวิจัยได้แนะนำว่าโครงการที่ดำเนินการอยู่นี้ เป็นโครงการที่ ต่อเนื่องจากโครงการเดิมที่ได้ทดลองผลิตวัสดุและใช้ซ่อมแซมบ้านได้จริงในบ้านขุนคหวาง

หลวง ซึ่งคนในชุมชนน่าจะพอทราบกันบ้างแล้ว แต่ในโครงการเดิมนั้นผู้ทำการวิจัยมีความคิดว่าน่าจะมีการพัฒนาด้านความแข็งแรงทนทานของวัสดุที่ผลิตให้ได้มาตรฐาน เทียบเท่ากับวัสดุชนิดเดียวกันที่วางขายในท้องตลาด จึงเป็นที่มาของโครงการต่อเนื่องในปัจจุบัน

โดยวัสดุก่อสร้างที่ทางโครงการได้ทดลองผลิตและพัฒนาคุณภาพด้านความแข็งแรง ได้แก่ แผ่นผนัง กระเบื้องมุงหลังคา และบล็อกประสานที่ผสมเส้นใยธรรมชาติที่ได้จากวัสดุที่เหลือใช้จากการเกษตรและวัชพืช ซึ่งในที่นี่ได้แก่ เส้นใยธรรมชาติจากไมยราพยักษ์ และกระถินยักษ์ โดยได้กล่าวเสริมว่าสามารถปรับใช้เส้นใยจากวัสดุอื่นได้ ขึ้นอยู่กับแต่ละท้องถิ่นที่นำเทคโนโลยีไปใช้ว่ามีวัสดุใดยู่มาก เช่น ที่อำเภอฝางจังหวัดเชียงใหม่อาจใช้กิ่งส้ม ที่จังหวัดลำพูนอาจใช้กิ่งลำไย เป็นต้น โดยค่าความแข็งแรงของวัสดุจะแตกต่างกันออกไปแล้วแต่เส้นใยที่นำมาใช้ สำหรับวัสดุก่อสร้างที่โครงการได้ผลิตออกมาจะมีค่าความแข็งแรงได้มาตรฐานเทียบได้กับวัสดุที่วางขายตามท้องตลาด แต่มีต้นทุนในการผลิตต่ำ เนื่องจากเส้นใยวัสดุเหลือใช้ที่ผสมช่วยลดปริมาณการใช้ผงซีเมนต์ในการผลิต มีน้ำหนักเบากว่าประมาณครึ่งหนึ่ง ลดการสะสมและนำความร้อนของวัสดุก่อสร้างเข้าสู่อาคาร และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ในขั้นตอนการผลิตวัสดุแต่ละชนิดตั้งแต่การเตรียมเส้นใยวัสดุจนสำเร็จเป็นวัสดุพร้อมใช้งานได้นั้น ชุมชนสามารถเยี่ยมชม และขอรับข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตได้ที่โรงงานผลิตวัสดุของโครงการที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้าน

ทีมงานที่ทำการผลิตวัสดุในโรงงานทุกคนเป็นชาวบ้านขุนกงหลวงทั้งสิ้น จากจุดนี้ทางผู้วิจัยคาดว่าทีมงานผลิตวัสดุที่เป็นชาวบ้านขุนกงหลวงเองจะสามารถถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตวัสดุก่อสร้างนี้แก่ชุมชนบ้านขุนกงหลวงได้ต่อไป

ในการนำวัสดุที่ได้พัฒนาคุณภาพด้านความแข็งแรงแล้วไปใช้งานเป็นตัวอย่างนั้น ได้ทดลองนำแผ่นผนังเส้นใยธรรมชาติไปซ่อมแซมผนังบ้านหนึ่งหลัง ใช้เวลาในการรื้อผนังเดิมที่ชำรุด ตั้งโครงคร่าวใหม่ และทำการติดตั้งเสร็จภายในเวลา 2 วัน และนำแผ่นผนังกระเบื้องมุงหลังคา และบล็อกประสานเส้นใยธรรมชาติมาใช้ออกแบบก่อสร้างบ้านพักอาศัยชั้นเดียวขึ้นมาใหม่หนึ่งหลัง และมีความต้องการของภาคเอกชนในการนำกระเบื้องมุงหลังคาเส้นใยธรรมชาติไปใช้มุงหลังคาอาคารอีกด้วย นอกจากนี้ทางคณะผู้ทำการวิจัยได้นำตัวอย่างวัสดุไปจัดแสดงในนิทรรศการ โครงการวิจัยของสำนักงานสนับสนุนกองทุน

การวิจัย (สกว.) ประจำปี 2552 ที่อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งได้รับความสนใจของผู้เข้าชมงานเข้ามาสอบถามและขอรับข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตวัสดุเป็นจำนวนมาก



ภาพที่ 7-12 การจัดนิทรรศการของงานวัสดุทางเลือกที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ในด้านการนำเทคโนโลยีการผลิตวัสดุก่อสร้างของโครงการจากการผลิตเพื่อใช้งานเอง ไปสู่การผลิตเพื่อส่งขายและจัดตั้งเป็นสหกรณ์การผลิตวัสดุก่อสร้างของชุมชนขึ้นนั้น ผู้ทำการวิจัยได้ถามความเห็นจากผู้นำชุมชนและชาวบ้านในความเป็นไปได้ของการจัดตั้งสหกรณ์ พร้อมทั้งชี้ให้เห็นปัจจัยสำคัญของการตั้งสหกรณ์ขึ้น กล่าวคือต้องทำให้เกิดรายได้เข้ามาสู่กลุ่มสหกรณ์ทั้งจากการขายวัสดุ และการรับก่อสร้างบ้าน โดยทีมช่างชาวบ้านในชุมชนด้วยวัสดุที่ผลิตขึ้นเอง เพื่อนำรายได้มาเลี้ยงสมาชิกของสหกรณ์ และนำมาเป็นต้นทุนในการทำงานของสหกรณ์ต่อไป

คำถามและข้อสงสัยจากผู้นำชุมชนและชาวบ้านที่เข้าร่วมการทำประชาคม ได้แก่ การอยู่ได้ด้วยตนเองของสหกรณ์หลังจากที่ระยะเวลาทำงาน โครงการวิจัยหมดลง มีความกังวลว่าสหกรณ์ของชุมชนจะขาดที่ปรึกษาใน กระบวนการผลิต การตลาด และการบริหารงานของสหกรณ์ และขาดเงินทุนสนับสนุนสำหรับเป็นต้นทุนการผลิตวัสดุและการทำงานของสหกรณ์ และไม่ทราบว่าทางผู้วิจัยมีแนวคิดในการสานต่อเทคโนโลยีการผลิตวัสดุก่อสร้างนี้แก่ชุมชนอย่างไร ทางผู้วิจัยมีความเห็นว่าสหกรณ์การผลิตวัสดุก่อสร้างของชุมชนบ้านขุนคองหลวง มีความเป็นไปได้อย่างมากที่จะสามารถจัดตั้งขึ้นได้ เนื่องจากทาง

ทีมงานได้มองเห็นศักยภาพของชุมชน ที่มีความร่วมมือและสามัคคีกันของคนในชุมชน
 อย่างดี โดยจะเห็นได้ในหลายโครงการที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่น โรงสีข้าวของชุมชน
 โรงงานผลิตน้ำดื่มของชุมชน เป็นต้น โดยก่อนที่จะนำไปสู่ขั้นตอนการจัดตั้งสหกรณ์ควร
 จะต้องมีการรวมกลุ่มกันในชุมชนให้ได้ก่อนเป็นอย่างแรก จากนั้นจึงจัดทีมงานบริหารงาน
 จากคนในชุมชนที่ได้รับเห็นชอบเป็นมติของชุมชน โดยในกระบวนการผลิตนั้นจะมี
 ทีมงานชาวบ้านขุนคองหลวงที่ได้เรียนรู้เทคนิคขั้นตอนการผลิตจากการทำงานในโรงงาน
 ของโครงการวิจัยเป็นที่เล็งดูแลให้ ทางคณะผู้วิจัยก็จะยังคงให้คำปรึกษาและแนะนำแก่
 สหกรณ์ได้ตลอดไป แม้จะหมดระยะเวลาของโครงการแล้วก็ตาม

แนวทางการดำเนินงาน

การดำเนินงานอาจแบ่งออกเป็นสามช่วง ช่วงต้นเป็นช่วงของการรวมกลุ่มเพื่อให้
 กลุ่มที่ตั้งเกิดความแข็งแกร่งภายใน โดยการสมาชิกเป็นผู้ผลิตและนำไปใช้เอง โดย
 จำเป็นต้องมีรายได้เองบางส่วนมาก่อนเพื่อใช้ในการบริหาร

ช่วงที่สอง เริ่มมีการจัดจำหน่ายแก่ ชาวบ้านในชุมชน โดยกลุ่มสามารถช่วยเหลือ
 ชาวบ้านภายในได้ เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นของกลุ่มให้แก่ชาวบ้านเอง และยังเป็น
 การเพิ่มจำนวนสมาชิกได้ด้วย

ช่วงที่สาม สามารถมีรายได้เป็นของสมาชิกเอง โดยการติดต่อขายกับ ชุมชน
 ข้างเคียงหรือสามารถมาขายแก่ร้านค้าในเมือง โดยความช่วยเหลือของคณะวิจัย เพื่อเป็น
 การสร้างตลาดให้แก่ชาวบ้านก่อนและถ้าสามารถอยู่ได้ก็ ถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ชุมชนอื่น
 ต่อไป

ประโยชน์ที่ได้รับ

- 1) เกิดงานในชุมชน ทำให้ชุมชนที่มีศักยภาพสามารถผลิตงานเกิดไม่ต้องรอนาน
 จากชุมชนเมือง หรือรอแต่งงานเกษตรกรรมสร้างงานในช่วงที่รอเก็บเกี่ยวได้
- 2) ทำให้คนไม่โยกย้ายถิ่นฐานเพิ่มขึ้น
- 3) แก้ปัญหาในเรื่องของที่พักอาศัยได้ โดยวัสดุที่นำมาซ่อมแซมหรือก่อสร้าง มี
 ราคาที่สามารถหาได้ หรือ สามารถเกิดการกู้ยืมในกลุ่มสำหรับผู้ที่รายได้ต่ำ
 มาก
- 4) ทำให้เกิดพลังในการต่อรองในด้านที่อยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้น